

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВИТИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

ЛУТАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

ПРАКТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

І НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

16 травня 2019 р.

Київ

ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК 37.01:373.01:122(082)

**Всеукраїнська науково-практична конференція проводиться
відповідно до плану роботи Національної академії педагогічних
наук України**

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
Протокол № 6 від 25 квітня 2019 р.*

Редакційна колегія:

*С. О. Сисоєва, доктор педагогічних наук, професор — голова ред. кол.
О. М. Топузов, доктор педагогічних наук, професор — заст. голови ред. кол.
Н. П. Дічек, доктор педагогічних наук, професор;
М. Д. Култаєва, доктор філософських наук, професор;
О. Л. Караман, доктор педагогічних наук, професор;
Н. Б. Антонець, кандидат педагогічних наук, с. наук. с.;
К. Ю. Ладоня, відповідальний редактор*

**Практична філософія і Нова українська школа: збірник
тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня
2019 р., м. Київ. — Київ: НАПН України, Інститут педагогіки
НАПН України, 2019. — 168 с.**

ISBN 978-966-644-492-5

Збірник містить тези виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Практична філософія і Нова українська школа», що пройшла в НАПН України 16 травня 2019 р.

Тези присвячено таким питанням сучасної освіти, як алгоритми виховання гармонійної і культурної людини, виклики освіти дітей Z-покоління, критерії якості шкільної освіти у світлі філософських рефлексій, західний та український досвід модернізації шкільної освіти.

УДК 37.01:373.01:122(082)

*Матеріали подано в авторській редакції,
за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела
та вживання назв документів, власних імен тощо
відповідають автори публікації.*

ISBN 978-966-644-492-5

© НАПН України, 2019

© Інститут педагогіки НАПН України, 2019

Напрямок перший

ОСВІТА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОГО
САМОСТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Довженко Т. О. Взаємодія сім'ї та школи в контексті педагогіки партнерства	10
Калініна Л. М. Модернізація управління крізь призму концепції Нової української школи	12
Корж Г. В. Історична пам'ять: освітній і виховний потенціал	16
Радіонова Н. В. Освіта як чинник національного самоствердження України: історія і сучасність (на матеріалі Слобожанщини)	19
Роговський О. М. Потенціал практичної філософії у реалізації завдань модернізації української освіти	21
Ткаченко Л. П. Формування мовної особистості в новій українській школі	24
Філатова Л. С. Імідж як чинник національного самоствердження України	26
Чижевський Б. Г. Взаємозв'язок профільного навчання і розвиток людського капіталу в Україні	29

Напрямок другий

АЛГОРИТМ ВИХОВАННЯ ГАРМОНІЙНОЇ
І КУЛЬТУРНОЇ ЛЮДИНИ

Браславська О. В., Максютов А. О. Національно-патріотичне виховання майбутніх учителів географії	34
Власов В. С., Роль і місце дискусійних питань на уроках історії	37

щодо прискореної освітньої модернізації. Через це в Україні різко зменшується популяція студентів, які навчаються у вітчизняних вишах, і підтримуються системи освіти в інших країнах, які важко назвати носіями передового освітнього досвіду. Процес відтоку студентів з європейських країн до США вже згаданий р. Дарендорф назвав «постмодерним рабовласництвом». Непродумані і поверхові практики інтернаціоналізації української освіти добре описуються цією метафорою. Ототожнення якісної освіти з освітою за кордоном є проявом меншовартості, яка прикривається дипломами і сертифікатами і відсуває далеко на задній план національні інтереси України, замінюючи їх утопічним візіонерством.

Національне самоствердження України неможливо без національної самоповаги і шанобливого ставлення до власного освітнього і наукового потенціалу. ■

Роговський Олександр Михайлович,

*доктор філософських наук, професор
кафедри соціології, політології та культурології
Харківського національного педагогічного
університету ім. Г.С. Сковороди*

ПОТЕНЦІАЛ ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Реформування освіти відбувається в складних умовах не лише зовнішніх викликів і загроз, а й внутрішніх дилем, які ставлять молодь у становище складного вибору між практичними, моральними імперативами і власними потребами і бажаннями, тобто проблемами, які носять переважно філософсько-етичний характер. З іншого боку, сучасна етика як практична філософія носить не імперативний, а пізнавально-ціннісний характер, відповідний до варіативно-нелінійної соціалізації. Молодій людині необхідна допомога у вигляді багатого філософсько-етичного досвіду в формі наближеної до потреб сучасності.

Розглянемо цю проблематику на прикладі сучасної етики свободи, яка знаходиться в руслі поширення демократичного і глобалізаційного процесів. Перш за все, потяг до свободи безумовно

є одним із суттєвих властивостей і родових антропологічних визначень людини. Вона стає умовою розвитку пізнавальних інтенції, самосвідомості, вибору ціннісних та смакових орієнтацій, а в сучасних умовах також здійснення необмежених потреб і бажань, які навіть в негативній формі сприяють динамізації і розвитку соціуму. Свобода суттєво універсальна і не зводиться до ніяких «об'єктивації» (за М. Бердяєвим) індивідуального або загального, внутрішньо-духовного або практичного характеру, але в кожній разі вона набуває специфічних форм включно сферу освіти. Свобода властива активному і пасивному станам людини, що створює різні модуси її існування, але етика надає її усвідомлену та упорядковану форму.

Якість, яку набуває свобода в процесі реалізації в соціумі і освітньому процесі, визначається настановами суб'єктів. Для позитивних індивідів виникає широка сукупність можливостей, які включають культурно-творчі потенції і новації, тому свобода особливо плідна у сферах освіти, мистецтва і науки. Для індивідів з негативними настановами існує переважно двозначний вибір і чорно-біла картина, в якій він обирає шлях самоствердження і власних бажань, інтересів будь-якими засобами. Саме невміння (небажання) обирати відповідні цілям засоби і передбачати наслідки їх застосування призводить до негативних явищ навіть при добрих намірах і цілях також і в освітньому процесі. Однак, негативний результат не повинен призводити до обмежень свобод і прав суб'єктів, а є лише приводом до усвідомлення спектру можливостей і засобів, які для нього існують.

Позитивне використання можливостей свободи суб'єктом не є природним процесом, а можливо за дотриманням наступних умов: 1) усвідомлення культурних традицій, звичаїв, а також моральної і правовий відповідальності перед суспільством; 2) не припускати використання невідповідних до цілей, небезпечних для життя людини засобів; 3) розуміння всього спектру можливостей включно непередбачуваних наслідків власних дій, що потребує (само) пізнання ситуації і можливості переоцінки вибору.

В практичному плані ситуація вільного вибору актуалізує для суб'єкта такі антиномії як переваги орієнтацій на стратегічне або тактичне бачення, стабільність ціннісного, вічного або динаміку моментального, ситуативного, що на практиці зводиться до дилеми матеріального і духовного. В освітньому процесі вибір

часто буває невірним, примусовим і тому потребує можливості переоцінки та коректування.

Оскільки людина (учень) часто попадає у залежність від власного вибору, то свобода повинна включати і постійну можливість переоцінки для (само)змінювання орієнтацій і формування індивідуального самоусвідомлення.

Необхідно приймати до уваги важливість усвідомлення можливого створення власних внутрішніх залежностей від різного роду засобів, інструментів (гаджетів та ін.), які разом із значними перевагами несуть з собою і значні обмеження і редуційну однобічність, що особливо актуально в контексті освітнього процесу.

Парадоксальним чином вимога свободи поведінки замість творчості може призвести до її згортання, якщо індивід зводить її до інструментальної функції для власних цілей, бажань, що веде до спотвореної контрафактної свободи як самозаперечення. В будь-якій сфері суспільства найбільш чутливою на обмеження є активно-творча меншість суспільства, яка має стратегічне-ціннісне бачення, нешаблонне сприйняття і здатність до самореалізації. Звідси, типова для культури і трагічна ситуація, коли одна людина з власними поглядами іде проти Системи і часто стає його жертвою.

Потенціювання як усвідомлення спектра потенційних можливостей включно втрачене в минулому в ході однобічної соціалізації має значення для освітнього процесу. Виходячи із цього можна визначити свободу як індивідуальний вибір цілі, напрямку діяльності на основі усвідомлення спектра потенційних і реальних можливостей разом із необхідністю і обмеженнями.

Таким чином, використання свободи не відбувається автоматично, а потребує знань, індивідуального вибіркового ставлення до дійсності, потенціювання і дотримання балансу її компонентів. Свобода може бути порожньою, контрафактною тільки за умови відсутності потенціалу значущих ідей, сенсів і невмінні їх реалізувати. Вона завжди набуває тим більшу значущість, чим має багатший зміст потенційних можливостей людини і лише тоді свобода, за виразом А. де Токвіля, «здатна творити чудеса» [1, с.189]. ■

ЛІТЕРАТУРА

---

1. А. де Токвиль Демократія в Америці. Москва: Прогрес, 1992. 554 с.